

APIE PANEVĖŽIO TERITORINĘ LIGONIŲ KASĄ IR PRIVALOMOJO SVEIKATOS DRAUDIMO FONDA

Panevėžio teritorinė ligonių kasa (TLK) įsikūrusi neseniai veikusioje antrojoje poliklinikoje. Jai atsitiktinai parinktos patalpos – tai prieš septyniasdešimt metų specialiai tam pastatytas pastatas – dabartinio statinio vakarinė dalis.

Panevėžio apygardos ligonių kasa tarpukario laikotarpiu ir jos “namai”

Vartydami 1937 bei 1938 metų “Panevėžio garsą”, trumpose kronikos žinutėse surandame tokią šio pastato istoriją. 1937 metų sausio 23 d. numeryje rašoma: “Panevėžio apygardos ligonių kasa skelbia, kad š.m. vasario mėnesio 2 d. 12 val. Priima pasiūlymus raštu Panevėžyje dviejų aukštų mūro namą su centriniu šildymu ir vandentiekiu pastatyti ir įrengti.

Statybos ir įrengimo darbų įvykdymo sąlygas galima sužinoti raštu ar asmeniškai Ligoniu kamos įstaigoje.

Pasiūlymai turi būti apmokėti žyminiu mokesčiu 2 Lt ir prie jų pridėtas užstatas, 10 proc. siūlomos sumos dydžio pinigais arba patikimo banko garantija”.

Notaras Algirdas Moigis, daug metų renkamas miesto Ligoniu kamos valdybos pirmininku, glaudžiai bendradarbiavo su Ligoniu kamos direktoriumi Konstantinu Jasiukaičiu. Jų abiejų didžiulėmis pastangomis ir rūpesčiu Panevėžyje iš Aleksandros Gasiūnienės buvo nupirktas žemės sklypas Respublikos ir Anykščių gatvių kampe Ligoniu kamos namų statybai. Varžytinių būdu statė rangovai iš Kauno – Kaplanas ir Ramas. Tais metais Panevėžyje šie rangovai statė Ūkininkų smulkiaus kredito banko rūmus Laisvės aikštėje, Pajuosčio pastatus ir Ligoniu kasą.

Balandžio mėnesį Ligoniu kamos rūmų statyba buvo pradėta. Darbus numatyta baigti rudenį. Ligoniu kasa pastato statybai paskolą gavo iš valstybinių taupomųjų kasų. Nuo ugnies rūmai apdrausti “Lietuvos Loydas” įstaigoje.

1937 metų spalio mėnesį “Panevėžio garse” paskelbta: “Panevėžio apygardos Ligoniu kamos namai jau baigiami. Visi jais gėrisi ir apsigrėždami apžiūrinėja. Bet dėl langų siaurumo tai peikia. Vieni sako, kad panašūs į kalėjimą, kiti – į elevatorių, tretį – į parako sandėlį. Ir iš vidaus, sako, ne kas tie langai. Dėl jų siaurumo kai kurie kambariai ar nebūsią tik tamsūs”. Vis dėl to 1937 m. Respublikos gatvėje pastatyta Ligoniu kasa buvo modernūs dviejų aukštų rūmai.

1938 m. spaudoje rašoma, kad Ligoniu kasa “gražiai veikė Panevėžyje”. Jos valdybą sudarė notaras A.Moigis, J.Janonis, K.Dembo, A.Urbonavičius, o kamos direktoriumi buvo rašytojas Konstantinas Jasiukaitis. Panevėžio apygardos ligonių kasų taryba buvo išrinkta tokia: darbininkų atstovai M. Ginka, M.Bramsonas, V.Motieka, S.Sargautis, E.Kriškauskas, J.Janonis, B.Rukuiža, S.Misiūnas, A.Urbonavičius ir J.Petrauskas, darbdavių atstovai K.Dembo, A.Riklis, A.Moigis, V.Kličmanas, M.Ostrauskas, A.Turčinskas, B.Pranevičius, J.Biežis, M.Marcinkevičius.

Ligoniu kasa visokeriopai pagelbėdavo savo nariams ir kitiems į nelaimę patekusiems žmonėms. Jos lėšas sudarė narių mokesčiai, samdytojų įmokos, valstybės išdo įnašai, kamos turto pajamos, aukos ir kt.

Ligoniu kamos po nepriklausomybės atkūrimo

Ilgus sovietinės okupacijos metus Lietuvoje egzistavo valstybės biudžeto lėšomis finansuojama sveikatos apsaugos sistema. Tačiau Atgimimo bangoms sukant šalį Nepriklausomybės atkūrimo kursu 1988-aisiais pradėta diskutuoti ir dėl sveikatos finansavimo reformos. O 1989-ųjų gegužę gydytojai, susirinkę į savo sąjungos atkuriamąjį 6-ąjį suvažiavimą, paskelbė, kad siekiant efektyviau spręsti Lietuvos žmonių sveikatos problemas, būtina keisti į ligas orientuotą sveikatos apsaugos modelį. Atkuriamasis Lietuvos gydytojų sąjungos suvažiavimas priėmė rezoliuciją „Apie Nacionalinės sveikatos koncepcijos rengimą“ ir įpareigojo medicinos bendruomenę parengti sveikatos politikos formavimo principais grindžiamą dokumentą.

Tais pačiais metais tuometinės Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) finansuojama darbo grupė, kuriai vadovavo doc. A. Dobravolskas, parengė siūlymus atskirti Lietuvos sveikatos apsaugos valdymą ir finansavimą nuo tuometinės SSSR kompetencijos, atsisakyti sveikatos priežiūros įstaigų finansavimo pagal turimus išteklius, diegti tų išteklių skirstymą rajonams pagal jų

gyventojų skaičių, pamažu didinti sveikatos įstaigų ekonominį savarankiškumą. Darbo grupė 1989 m. pabaigoje parengė rekomendaciją sveikatos draudimo sistemos įgyvendinimą laikyti pagrindine sveikatos finansavimo reformos kryptimi bei pateikė pirmąjį sveikatos draudimo įstatymo projektą, kuris rėmėsi kuriamu Lietuvos ekonominio savarankiškumo modeliu.

1990 m. atkūrus Nepriklausomybę svarbiausiu sveikatos priežiūros uždaviniu tapo bazinių medicinos paslaugų garantavimas. Spręsdama praktines kompleksiško sveikatos draudimo problemas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1990–1991 metais iškėlė prioritetinį uždavinį parengti bendruosius socialinio draudimo įstatymų pagrindus. 1990-ųjų spalio 23 d. LR Aukščiausioji Taryba priėmė Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymą, o 1991 m. gegužės 21 d. – ir Valstybinio socialinio draudimo įstatymą, įteisinusį sveikatos draudimo sistemos atkūrimo pradžią. Šio įstatymo trečiasis skyrius reglamentavo išlaidų medikamentams bei sanatoriniam gydymui kompensavimo išmokas.

1991 m. spalio 31 d. Atkuriamasis Seimas patvirtino Lietuvos nacionalinę sveikatos priežiūros koncepciją, kurioje buvo suformuluota sveikatos apsaugos politika, akcentuoti prioritetai – pirminės sveikatos priežiūros plėtra, šeimos gydytojo institucijos diegimas, numatyta sveikatos apsaugos įstaigų struktūra pagal pirminį, antrinį ir tretinį paslaugų teikimo lygmenis. Ta koncepcija tapo Lietuvos sveikatos politikos formavimo pagrindu.

Mūsų šalies Vyriausybė, siekdama paspartinti sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir finansuojančių institucijų sutartinių santykių plėtrą, taip pat pertvarkydama respublikinio pavaldumo sveikatos priežiūros įstaigų finansavimą, 1991 m. lapkričio 17 d. priėmė nutarimą Nr. 562 „Dėl sveikatos apsaugos finansavimo 1992 metais“. Remiantis šiuo nutarimu 1992 sausio 10 d. tuometinio sveikatos apsaugos ministro Juozo Oleko įsakymu buvo įkurta Valstybinė ligonių kasa (VLK).

Respublikinės sveikatos priežiūros įstaigos 1992 m. liepos 1 d. buvo pradėtos finansuoti valstybės biudžeto lėšomis per Valstybinę ligonių kasą. Tai truko iki 1997-ųjų, kai daugelį gydymo įstaigų finansavimo funkcijų perėmė pagal Sveikatos draudimo įstatymą įsteigtos TLK.

Siekiant į pertvarkos procesą labiau įtraukti medikų bei plačiąją visuomenę, 1993 m. gruodį prie Sveikatos apsaugos ministerijos buvo įsteigtas Sveikatos apsaugos reformos biuras (SARB'as), kurį sudarė darbo grupės, rengusios konkrečius sveikatos sistemos reformos projektus ir subūrusios įvairių medicinos bei kitų sričių profesionalus. 1994-ųjų liepą priimtas Sveikatos apsaugos sistemos įstatymas padėjo teisinį pagrindą sveikatos priežiūros politikai, apibrėžė Vyriausybės, savivaldybių bei apskričių vaidmenį administruojant sveikatos priežiūrą. 1995 m. Seime daugelis politinių partijų pasisakė už valstybinę draudos mediciną.

Beje, valstybinė arba visuomeninė medicina sudaro visų Europos Sąjungos šalių sveikatos priežiūros pagrindą. Vienas pagrindinių tokios priežiūros principų – pinigai seka paskui ligonį – turėtų laipsniškai didinti medikų suinteresuotumą dirbti, nuolat tobulinti savo kvalifikaciją ir rūpintis pacientu. Sveikatos apsaugos reformos rengėjai buvo ir tebėra įsitikinę, kad Lietuvos gyventojams pakaks mažiau ligoninių lovų, ir tai iš dalies lems patys gydymo įstaigas pasirenkantys gyventojai.

1995 metų rudenį PHARE ir Sveikatos apsaugos ministerijos atliktos apklausos duomenimis, keturi penktadaliai respublikinių gydymo įstaigų vadovų teigiamai vertino finansavimo per Valstybinę ligonių kasą patirtį. Diegiama sistema buvo apibūdinama kaip pažangesnė už sąmatinį finansavimą.

1996 m. buvo priimti Sveikatos draudimo ir Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymai. 1996 m. rugsėjo 16 d. VLK tapo pavaldi Vyriausybei (iki tol - Sveikatos apsaugos ministerijai). Rugsėjo 30 d. buvo patvirtinti Privalomojo sveikatos draudimo tarybos prie Lietuvos Respublikos vyriausybės nuostatai, lapkričio 15 d. apibrėžta šios tarybos sudėtis. Įsteigta 10 teritorinių ligonių kasų – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Utenos, Telšių, Tauragės ir Marijampolės. 1997 m. liepos 1 d. visiškai įsigaliojus Sveikatos draudimo įstatymui su visomis gydymo įstaigomis buvo pasirašytos sutartys dėl gyventojų gydymosi išlaidų kompensavimo.

Tačiau gyvenimo realijos skatino naujus pokyčius. Vadovaujantis Sveikatos draudimo įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu nuo 2003 m. sausio 1 d. vietoj

buvusių dešimties pradėjo veikti penkios teritorinės ligonių kasos (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ir Šiaulių), aptarnaujančios visas 10 Lietuvos apskričių. Valstybinė ligonių kasa tapo pavaldi Sveikatos apsaugos ministerijai.

Panevėžio TLK ligonių kasai nuo pat jos įsteigimo vadovauja direktorius Jonas Narbutas.

Parengta pagal VLK prie SAM informaciją
ir dienraščio “Panevėžio balsas” 1997-02-03 Nr. 32
publikaciją “Į savo namus po 60 metų”